



Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-250 30 00
www.hkr.se

Självständigt arbete, 15 hp
Kandidatexamen i utbildningsvetenskap
HT 2022
Fakulteten för lärarutbildningen

Makten mellan lärare och förälder

- Föräldrakontaktens villkor i det senmoderna samhället

Power Between Teachers and Parents

- The Conditions for Parental Contact in a Society of Late Modernity

Sinia Lind & Niklas Stjärna

Författare

Sinia Lind, Niklas Stjärna

Titel

Makten mellan lärare och förälder - *föräldrakontaktens villkor i det senmoderna samhället*

Handledare

Peter Gustavsson

Bedömande lärare

Staffan Stranne

Sammanfattning

Föräldrars inflytande har sedan 70-talet fått en allt mer betydande roll i skolväsendet och som följd har påstridiga föräldrar blivit ett växande arbetsmiljöproblem inom läraryrket. Detta har de senaste åren uppmärksammats av forskning såväl som media som tillsammans har kartlagt och belyst fenomenet, och vi befinner oss nu i ett läge där vi innehar någorlunda stark förståelse för dess utbredning. Där denna förståelse brister är, i vår mening, att vi fortfarande saknar en mer djupgående förklaring till varför fenomenet existerar. Vi har således genomfört tematiska intervjuer av högstadielärare om deras upplevelser av kontakt med föräldrar. Intervjusvaren har därefter analyserats utifrån den samhällsvetenskapliga teoribildningen *kritisk teori*, med utgångspunkt i maktstrukturer. I analysen uppenbarade sig flera kopplingar till utvecklingen mot ett senmodernt samhälle. Vi argumenterar i vår analys att villkoren för kontakten mellan lärare och föräldrar huvudsakligen grundas i tre instrumentella faktorer. Dessa faktorer ger föräldrar utrymme för maktanspråk, och ger samtidigt föräldrar ett större maktinnehav både över läraren och skolan som organisation. Vår analys öppnar för diskussion kring om föräldrar ens ska få utrymme att ha inflytande inom skolverksamheten.

Ämnesord

makt, föräldrakontakt, relationer, senmodernitet, instrumentell relation, social relation

Authors

Sinia Lind, Niklas Stjärna

Title

Power Between Teachers and Parents - *The Conditions for Parental Contact in a Society of Late Modernity*

Supervisor

Peter Gustavsson

Assessing teacher

Staffan Stranne

Abstract

Since the 1970's, parental influence has played an increasingly important role in the school system and, as a result, contentious parents have become a growing work environment challenge in the teaching profession. In recent years both researchers and media professionals have highlighted this, and we are now at a stage where there is a reasonably good understanding of its prevalence. What is lacking, in our view, is an in-depth understanding of why the phenomenon exists at all. We have therefore conducted thematic interviews with secondary school teachers about their experiences of contact with carers. We analysed interview responses using critical theory, with a focus on power structures. The analysis revealed several links to social developments towards a late modern society. In our analysis, we argue that the conditions of the contact between teachers and guardians are mainly based on three instrumental factors. These factors give caregivers room for power claims, and at the same time give caregivers greater power over both the teacher and the school as an organization. Our analysis opens a discussion about whether parents should have space to influence school activities at all.

Keywords

power, parental contact, relationships, late modernity, instrumental relationship, social relationship

Förord	6
1. Inledning	7
1.1 Syfte & frågeställningar	7
1.2 Bakgrund	8
2. Teori och forskning	9
2.1 Maktens tre dimensioner	9
2.2 Senmoderna samhället	11
2.3 Tidigare forskning	12
2.3.1 <i>Relationens förändring</i>	13
2.3.2 <i>En fråga om klass</i>	14
2.3.3 <i>Kommunikationens vikt</i>	15
3. Metod och etik	16
3.1 Metod	17
3.2 Urval	17
3.3 Intervjuerna	18
3.4 Analys	19
3.5 Etiska överväganden	21
3.6 Tillförlitlighet och trovärdighet	21
3.7 Diskussion	22
4. Resultat och analys	23
4.1 Kontaktens utformning	23
4.2 Maktens villkor	29
4.2.1 <i>Kontaktens låsta verklighet</i>	30
4.2.2 <i>Föräldrakontaktens dualitet</i>	31

4.2.3 <i>Klassamhällets betydelse</i>	33
5. Diskussion och slutsats	34
5.1 Framtida forskning	35
Referenser	36
Bilaga 1	40

Förord

Läroutbildningen har varit en resa fylld av mycket glädje, kunskap och nyvunnen självinsikt. Det som har gjort allt så värdefullt och unikt är de personer som har delat denna resa med oss, och vars fantastiska stöttning under detta arbete såväl som vår utbildning i sin helhet har varit ovärderlig. Det är till dessa personer vi här vill rikta vår uppskattning.

Till våra lärare på Högskolan Kristianstad, som har delat med sig av sina oerhörda mängder kunskap och lagt grunden för vår professionella utveckling.

Till våra kurskamrater som genom skratt såväl som givande samtal har hjälpt oss att hålla motivationen uppe.

Till våra familjer, som har med oändligt tålamod och kärlek stått ut med våra sena nätter, stöttat oss då det har varit som svårast och hjälpt oss ta oss i mål.

Tack.

1. Inledning

Våra barns utbildning och fostran bygger idag på ett tredelat samarbete, där lärare, föräldrar och elever tillsammans lägger de byggstenar som behövs för att eleven ska få en gedigen start i livet. Att en elev ska ha en relation till sin familj samt sina lärare är idag allmänt accepterat och förstått då det är elevens utveckling som är i fokus, men ibland glöms det bort att relationen mellan lärare och föräldrar även den anses spela en viktig roll. Begreppet *förälder* kommer i detta arbete användas synonymt med *vårdnadshavare*, då *förälder* är mer vanligt förekommande i media såväl som styrdokument och forskning. Enligt Hoover-Dempsey och Sandler (1995) så förbättras ofta elevers skolprestationer av ett bra samarbete mellan hemmet och skolan. Lärarförbundet (2019) stärker detta då de menar att dokumentation som hindrar lärare från att ha ett samarbete med föräldrarna påverkar i sin tur barnets kunskapsinhämtning. En av skolans uppdrag som samhällelig institution är att stötta familjer i deras barns fostran, vilket innebär att ett välfungerande samarbete inte bara anses vara behjälpligt, utan även är kritiskt för att skolan ska utföra detta uppdrag (Skolverket, 2022).

Att kontakten mellan lärare och föräldrar borde präglas av positiva och konstruktiva interaktioner kan med detta i åtanke alltså tänkas vara en vedertagen sanning, men så är inte alltid fallet. Föräldrakontakt är omdiskuterat i dagens media, och det ser olika ut beroende på vems upplevelser man utgår från. Frågor om kontakten rör sig idag ofta om fördelarna med ett positivt samarbete, konsekvenserna av konfliktfylld kontakt, och hur lärare kan göra kontakten så välfungerande som möjligt. Men vad är det egentligen som lägger grunden för kontaktens utformning, och vad är det som skapar villkoren för kontaktens självaste existens?

1.1 Syfte & frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka vilka former av makt som kommer till uttryck i kontakten mellan lärare och föräldrar, och att få en djupare förståelse för de strukturella villkoren bakom kontakten.

- Vilka former av makt kommer till uttryck i kontakten mellan lärare och förälder?
- Vilka strukturella villkor ligger till grund för kontaktens utformning?
- På vilka sätt påverkar maktstrukturer lärarens arbete i skolan?

1.2 Bakgrund

Det finns ett stort antal artiklar och debattartiklar som berör ämnet påstridiga föräldrar i skolan. De flesta sökresultaten speglar även forskningen: de föräldrar som påverkar är de med högre utbildning, framförallt i storstäderna. I en artikel från *Skolvärlden* (2020) beskriver Marie Ahlén som är rektor på Nygårdsskolan i Billdal i Göteborg att föräldrar använder sin höga status som en påtryckningsmetod. Sveriges Radios program *Kaliber* tillsammans med URs program *Skolministeriet* (2013) publicerade ett radioprogram baserat på en enkätundersökning där närmare 500 lärare i grundskolan och gymnasiet svarade på frågor om föräldrars makt. På enkäten svarade 57 procent av lärarna att de upplevt hotfulla föräldrar. En ytterligare artikel från *Skolvärlden* (2016) berättar att Arbetsmiljöverket kallar lärares arbetsbelastning från föräldrar som tar kontakt med skolan genom mejl, sms och telefonsamtal för ett riskområde för skolpersonalen och att problemet även upplevs ha ökat. Detta urval av artiklar och radioprogram är mycket litet, men vi anser att det är representativt för mediedebatten i sin helhet.

I en undersökning med knappt 1000 lärare i grund- och gymnasieskolan från Lärarnas Riksförbund (2016) tog de reda på om föräldrar har försökt påverka lärares undervisning i någon form. Resultatet visade sig vara att en majoritet av lärare har haft eller har att göra med föräldrar som försöker aktivt påverka lärares undervisning. Det framgår i undersökningen att ju högre utbildning föräldrar har desto större benägenhet att försöka påverka undervisningen. Närmare bestämt finner Lärarnas Riksförbund i sitt resultat att sju av tio lärare har haft föräldrar som försökt påverka undervisningen, och sex av tio lärare uppger också att föräldrars påverkan har ökat över tid. Undersökningen visar också att 30 procent av lärarna har utsatts för påtryckningar gällande betyg från vårdnadshavare. Lärarnas Riksförbund menar att det handlar om en arbetsmiljöfråga och att lärares dokumentationskrav åtminstone delvis ligger till grund för spänningarna mellan föräldrar och lärare.

Lärarnas Riksförbunds resultat är föga förvånande ur ett samhällsvetenskapligt perspektiv. Resultatet ligger i linje med samhällets utveckling, men för att förstå varför resultatet inte förvånar måste först samtidens samhälle förstås.

2. Teori och forskning

Begreppet *makt* är ett återkommande tema i modern vardag. Många av oss kommer i kontakt med begreppet dagligen i våra samtal om personliga förhållanden, politiska rörelser eller kända personer. Vi ser, oftast omedvetet, effekterna av makt i våra samspel med andra människor i våra liv, och makt dyker även upp som en drivande kraft i de filmer vi ser på bio och i våra skönlitterära böcker. Även på ett vetenskapligt plan så är *makt* ett centralt begrepp, där det inte sällan dyker upp i discipliner som historia, sociologi, biologi och psykologi. Makt är, på sätt och vis, ett verktyg som hjälper oss att förstå en rad olika aspekter av vår omvärld - dess historia, hur vi passar in i den idag, och hur den kan tänkas utvecklas i framtiden - och vi använder oss flitigt av begreppet för detta ändamål.

I många av dessa sammanhang behandlas *makt* som en binär egenskap, som någonting man antingen kan ha eller inte ha. En allmän uppfattning av maktutövning är att en person kan få en annan att agera på ett sätt som den första anser önskvärt, även om detta går emot dennes egna önskningar. Om man kan detta besitter man, i allmän mening, makt över den andra personen. Vidare uppfattas makt ofta som något negativt eftersom det inte sällan associeras med tvång, manipulation och maktmissbruk. Maktens karaktär är dock mer komplext än så, och när man väl försöker avgränsa dess betydelse kan den uppfattas som svår att definiera. Det faktum att begreppet är så svårfångat har gett upphov till ett flertal olika samhällsvetenskapliga teorier om hur detta begrepp på bästa sätt borde avgränsas, samt på vilka sätt det kan användas. Vi har valt att använda oss av en av dessa teorier, som utformat av Steven Lukes, för att få en bättre förståelse för de strukturella villkor som ligger till grund för den senmoderna kontakten mellan lärare och föräldrar.

2.1 Maktens tre dimensioner

Steven Lukes tredimensionella syn på makt formgavs under en debatt mellan amerikanska statsvetare där två sammankopplade frågor diskuteras: hur makt borde uppfattas och studeras, samt hur den amerikanska politiken borde beskrivas (Lukes, 2008). Lukes teori var under denna debatt ett svar på ett flertal andra statsvetares tankegångar, och inom sin teori använder Lukes sig av dessa tankegångar för att kontextualisera hans egna idéer genom olika kategoriseringar. För att förstå Lukes tankar om maktbegreppet är det därmed viktigt att även

förstå de tankar som Lukes besvarar. När vi framöver hänvisar till andra författare i detta kapitel är det alltså inom ramen för Lukes egen teori.

En av de främsta punkterna i Lukes kritik mot tidigare teorier, som han kallar den endimensionella maktuppfattningen samt den tvådimensionella maktuppfattningen, är att han anser att deras beskrivningar av maktbegreppet är otillräckliga eftersom de bland annat inte tar hänsyn till mindre synliga former av maktutövning. Vidare menar han på att dessa maktuppfattningar är bristfälliga i sin användbarhet (Lukes, 2008). Nedan sammanfattas dessa tre former av makt såsom Lukes själv beskriver dem.

Det endimensionella maktperspektivet, grundat i tankar från bland annat Robert Dahl och Nelson Polsby, anser att makt är knutet till ett aktivt och iakttagbart beslutsfattande (Lukes, 2008). Här definieras makt som en aktörs förmåga att på ett eller annat vis direkt påverka en annan aktörs beteende, och att makten främst kan observeras och studeras genom konkreta handlingar eller beslut. En aspekt av detta som är viktig att belysa här är att den förutsätter existensen av konflikt, då om det råder total enighet skulle det inte finnas utrymme för en aktör att påverka beteendet eller villkoren av andra aktörer (Lukes, 2008).

Det tvådimensionella maktperspektivet växte fram från kritik av det endimensionella perspektivet, eftersom kritiker, främst Morton Baratz och Peter Bachrach, ansåg att den ovannämnda definitionen av begreppet var för begränsande (Lukes, 2008). Baratz och Bachrach menade att det endimensionella perspektivet bortser från den maktutövning som sker då en aktör inte bara har makt nog att få igenom ett beslut, utan även vilka frågor som får diskuteras från första början (Lukes, 2008). Den tvådimensionella synen innebär alltså att en betydande aspekt av maktutövande är att ha förmågan till att forma själva agendan; att ha möjlighet att lyfta fram de frågor som maktinnehavaren anser önskvärda, samt förhindra att mindre önskvärda frågor blir diskuterade (Lukes, 2008). Denna form av maktutövning kallas av Baratz och Bachrach "ickebeslutsfattande", för att ställa den i kontrast till det endimensionella perspektivet (Lukes, 2008). Lukes menar dock att dessa två perspektiv inte skiljer sig så mycket som Baratz och Bachrach verkar tro, eftersom båda maktformer förlitar sig lika mycket på existensen av konflikt. I frånvaro av konflikt skulle det inte finnas frågor att diskutera, enligt Lukes, vilket i sin tur innebär att man inte heller har möjlighet att styra över diskussionen.

Det tredimensionella maktperspektivet, det som bygger på Lukes egna tankar, går steget djupare i sin analys än de tidigare perspektiven. Maktutövande vilar inte här på konflikt, utan ämnar istället att *kontrollera* konflikten. Detta perspektiv innebär att den mest effektiva formen av maktutövning handlar om att ha möjligheten att påverka de omedvetna tankemönstrena av andra, så att deras åsikter, tankar och beteenden faller i linje med maktutövarens intressen (Lukes, 2008). Genom detta styr man inte bara beslutsfattandet eller agendan - man formar själva förutsättningarna för agendan. Om maktutövarens tänkbara motståndare aldrig blir medvetna om att deras egna intressen i verklighet strider mot maktutövarens så finns det inget utrymme för den konflikt som ligger till grund för de andra formerna av maktutövande (Lukes, 2008). Den tredimensionella maktutövningen ämnar således att kontrollera maktutövning i sig själv.

Dessa tre dimensioner av makt skapar tillsammans grunderna för olika samhällsliga fenomen såväl som enskilda interaktioner mellan människor, och de existerar inte i isolation. Alla tre dimensioner är alltså av vikt i en förklaring av samhällsliga fenomen såväl som enskilda interaktioner mellan människor.

2.2 Senmoderna samhället

En förståelse för föräldrakontaktens utformning förutsätter en förståelse för den samhällsliga kontext som skapar själva villkoren för kontakten. Vi behöver därmed lägga grunderna för denna kontext och beskriva den samhällsförändring som Sverige har genomgått under de senaste decennierna. Följande beskrivning är avgränsad med hänsyn till relevans för vårt forskningsområde och vidare analys.

Det har under de senaste decennierna skett en förändring i den svenska befolkningens värderingar, det vill säga att befolkningen har frångått kollektivism till förmån för individualism, det är jaget som står i fokus (Rothstein, 2010). Dagens samhälle präglas också av ett konsumtionssamhälle, där människan köper sin identitet (Bauman, 2007). Zygmunt Bauman beskriver dagens samhälle i sin bok *Konsumtionsliv* (2007): i konsumtionssamhället "utkontrakteras" (från engelskans *outsourcing*) kvaliteten och ansvaret av arbetet till individen, alltså i praktiken företagen, i jämförelse med produktionssamhället där staten istället hade mycket större ansvar för kvaliteten och det utförda arbetet. Detta

produktionssamhälle kallas också det moderna samhället och karaktäriseras i mångt och mycket även av att befolkningen har tillit till myndigheter (Giddens, 1990). Svenska befolkningen har numera vänt i den aspekten. Synen på sig själv som att ingå i ett kollektiv har minskat i Sverige och betydelsen av personlig autonomi har ökat (Rothstein, 2010). Livet ska vara ett livslångt individuellt projekt vars syfte är ändamålsenligt: att bli något genom konsumtion snarare än att vara någon (Bauman, 2007). Medborgaren har också blivit kompetentare, vilket medför att de hävdar sina krav och ifrågasätter myndigheter i större utsträckning (Rothstein, 2010). Vi har alltså trätt in i det som kallas det senmoderna samhället, som karaktäriseras av individualism, högre benägenhet av ifrågasättande, lägre tillit till myndigheter och där befolkningen köper sin identitet.

Det senmoderna samhället karaktäriseras också av instrumentella relationer, alltså en avsaknad av sociala utbyten (Gustavsson, 2014). Relationer är en process, där tillit spelar en central roll i relationsskapandet. Tilliten måste arbetas fram genom ömsesidig öppenhet och värme för varandra, och på så vis skapas sociala relationer där människor formas till nya människor genom deliberativa samtal (Englund, 2000). Senmodernitetens relationsskapande process är istället till sig själv, en självutforskande resa i sökandet efter en identitet (Giddens, 1990). Detta skapar en självupptagenhet där relationer utgår ifrån att utvinna något efter eget intresse och behov snarare än att skaffa sig nya intressen och behov. Relationen är numera instrumentell.

Det senmoderna samhället speglar det svenska samhället i en rad olika avseenden, inte minst ur skolväsendets perspektiv. På 90-talet skedde decentraliseringen av skolan i Sverige, där ansvaret i huvudsak lämnades över till kommunerna. Friskolor blev tillåtna att bedrivas i Sverige, där privata aktörer och aktieägarna istället bär ansvaret för skolan. Syftet var att öka konkurrensen och på så vis även öka resultatet och "slå ut" sämre presterande skolor (Lundgren, Säljö & Liberg, 2020). På så vis blev skolan mål- och resultatorienterad för att kunna bevisa vilken skola som var mest konkurrenskraftig. Det är mot bakgrund av dessa förändringar som kontakten mellan lärare och föräldrar formas.

2.3 Tidigare forskning

I vår sökning efter forskning om maktutövning upptäckte vi att en betydande del av forskningen idag främst fokuserar på maktutövning på en makronivå. Statliga institutioner, internationella relationer och folkgrupper står, i de flesta fall, i centrum för dessa studier. Vad det gällde forskning om maktutövning inom utbildning fanns det avsevärt mer begränsat material. Specifikt frågan om maktstrukturer mellan lärare och föräldrar lyste med sin frånvaro. Det finns en del forskning om hur viktigt samarbetet mellan lärare och föräldrar är för elevens framgång och forskning om elevens makt men det är inte helt i enlighet med vad vi söker efter, även om det till viss del berör kontakten mellan lärare och föräldrar. Vi har därför fått använda oss av närliggande forskning och Skolverkets publikationer om föräldrars roll i relation till skolan för att förstå utrymmet där maktutövandet får spelrum.

2.3.1 Relationens förändring

Att kontakten mellan skola och hem ska existera finns tillskriven i alla läroplaner och möjligheten för hemmen att påverka skolan har funnits i grundskolan ända sedan Lgr 69, där det också framgår att “ansvaret för att samverka kommer till stånd måste i sista hand vila på skolan” (Skolöverstyrelsen, 1969). Samarbetet finns kvar i dagens läroplan Lgr 22, däremot finns en väsentlig förändring skriven som lyder:

Läraren ska samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling, och hålla sig informerad om den enskilda elevens personliga situation och iaktta respekt för elevens integritet. (Skolverket, 2022)

Det har alltså skett ett skifte i hur lärare ska förhålla sig till hemmet. Det är nu tillskrivet i professionen att läraren ska fortlöpande informera föräldrarna och hålla sig uppdaterad på varje enskild elevs personliga situation. Vi tolkar det som både elevens situation som person men också hemmet.

Hemmet har däremot en relativt odefinierad roll i samarbetet som bör ske, och hemmets roll finns inte definierat i läroplanen. Enligt Skollagen (SFS 2010:800) bär föräldrar ansvaret för att deras barn ska fullfölja skolplikten - utöver detta finns där inga särskilda krav på vad

föräldern ska eller måste göra för att bidra till skolans lärandemål. Föräldrar behövs i skolan för att kunna stödja sina barn och lärarna i deras kunskapsutveckling och lärarna själva menar att de är beroende av föräldern i deras arbete eftersom det gynnar elevens kunskapsutveckling att samarbetet fungerar (Jonsdottir & Nyberg, 2013). Föräldrar har information om deras barn som lärarna inte har och tvärtom. I antologin *Föräldrar, Förskola och Skola, Om mångfald, makt och möjligheter* av Anne Harju och Ingegerd Tallberg Broman (2013) beskriver flera författare vikten av samarbetet med föräldrar. Det framgår genomgående i antologin att samarbetet måste fungera för att eleven ska få de bästa förutsättningarna för att klara av skolan. Föräldrarnas samarbete med skolan är en grundsten för att barnets lärande och skoltid ska få de bästa förutsättningar som går att skapa, därför är det viktigt att samarbetet fungerar och att lärare och föräldrar för dialog med varandra (Jonsdottir & Nyberg, 2013).

Lars Erikson (2009) utförde en studie med syftet att göra en nationell kartläggning av lärares och föräldrars samverkan, i synnerhet hur kontaktvägarna ser ut och hur lärare upplever kontakten med föräldrar. Resultatet från studien visade att föräldrakontakten med barn i de senare åldrarna upplevs som mer påtaglig och stressande och Erikson menar att det kan bero på en ökad fysisk distans mellan lärare och förälder då eleverna får högre autonomi i förhållande till föräldrarna. En annan möjlig orsak som beskrivs är en förändrad bedömnings- och betygssituation, där betyget kan vara en stressande faktor där föräldrar är påstridiga. Det framgår ytterligare i studien att kommunikationen med föräldrarna kan orsaka konflikter, specifikt kopplat till de båda parternas uppfattning om eleven. Erikson menar att läraren har en bild av eleven och föräldrarna har en annan och att den bilden inte nödvändigtvis är jämförbar. Detta eftersom kunskap och erfarenheter är bundet till ett sammanhang och att de båda parterna blir experter inom sin referensram. Här kan det då uppstå konflikter där lärare upplever att de inte talar samma språk som föräldern eftersom de inte ser barnet i varandras referensram och kontext.

2.3.2 En fråga om klass

I en studie från 2010 av Mariann Enö och Lena Bjurnemark tittade de på hur olika förskollärares uppfattningar är om föräldradeltagandet i deras yrkesvardag. Detta utfördes med hjälp av en metod så kallad forskningscirkel, där olika deltagare sitter ner och diskuterar deras upplevelser, liksom en studiecirkel som ska bidra till insikt och kunskapsutveckling.

Resultatet var likartat, där deltagarna upplevde att föräldrar från höginkomstområden har höga krav, de har mer kunskap om deras rättigheter och är därför mer benägna att säga ifrån och bråka när det inte passar dem. Detta ligger i linje med Lärarnas Riksförbunds (2016) resultat om att föräldrar med höga resurser såsom utbildning och ekonomi är mer benägna att försöka påverka undervisningen. Föräldrar från låginkomstområden har ett helt annat problem där det istället tar lång tid att skola in föräldrarna i kulturen då de ska inte bara förstå kulturen, utan även hela samhället som det är. Lärare och föräldrar har också olika synsätt på samverkan mellan skola och hem (Lärarnas Riksförbund, 2016).

I en avhandling av Bouakaz (2007) i form av en etnografisk ansats framgår det att lärarna förväntar sig att föräldrarna ska engagera sig i sina egna barn, medan föräldrarna utgår ifrån att samverkan ska ske tillsammans med lärarna. Lärarnas förväntningar på föräldrars samverkan har också att göra med hur resursstarka föräldrarna är. I en studie som byggde på insamlat enkätmaterial från 1700 svarande lärare (Tallberg Broman & Holmberg, 2007) upptäcktes att lärare bedömde att högre krav ställs på att hantera både elever och föräldrars inflytande, men att där inte finns kompetens för att hantera kravet. Det visades att lärare förväntade sig mer av de föräldrar som hade mer resurser, såsom ekonomiska, socioekonomiska och utbildningsmässigt. Detta är något som också kan ses i Lärarnas Riksförbunds (2016) studie om föräldrars påverkan: desto högre utbildning, desto mer påverkan och inflytande i skolan.

2.3.3 Kommunikationens vikt

I en intervjubaserad studie av Inga Andersson (2004) undersöks mötet mellan föräldrar och skolan. I studien beskriver en mamma sina upplevelser som frustrerande och att framtiden är osäker för sitt barn. Barnet som då gick i tredje klass hade troligtvis dyslexi, vilket uppmärksammades av läraren, men inget gjordes åt det. Barnet blev omotiverad att göra läxorna eftersom hen inte kunde förstå vad som stod. Detta påverkade relationen med mamman och övriga i hemmet, som "tjatade" om att göra läxorna. I åttonde klass blev det klart att barnet har stora läs- och skrivsvårigheter, men då, enligt mammans utsago, var det för sent. Denna utsago är enligt Andersson representativ för flera intervjuer i studien. Det framgår tydligt att om kommunikationen inte fungerar så skapar det frustration och friktion mellan skola och hem. Detta stärks ytterligare av en tidigare studie av Andersson (2003) där

resultatet visar att barn till föräldrar som har god kontakt med skolan är också mer skolmotiverade, när barn med inlärningssvårigheter för en kontinuerlig kamp om resurser för att klara av skolgången.

Utifrån tidigare forskning och vad styrdokumentet säger är det tämligen säkert att föräldrar har en nyckelroll i skolans verksamhet. Utifrån studierna är det dock upp till läraren att se till att saker och ting fungerar mellan elever, föräldrar och lärare i alla sorters konstellationer, och om läraren är passiv eller obrydd så sker snabbt flertal konflikter mellan alla parter. Samarbetet mellan lärare och föräldrar ska finnas där för elevens skull, men hur det samarbetet påverkar skolans förmåga att uppnå målen syns tydligt i forskningen. När samarbetet inte fungerar blir det ett hinder, och när samarbetet istället fungerar ger det förbättrade arbetsförhållanden för både elev och lärare.

Där den tidigare forskningen brister är att den endast fokuserar på kontaktens ytliga utformning och dess konsekvenser. Det saknas förståelse för det utrymme som kontakten mellan lärare och förälder existerar inuti, och som formar själva förutsättningarna för kontakten. Kontakten behandlas istället i ett vakuum, utan kontext, vilket leder till en ofullständig förståelse för kontakten och de villkor som formar den.

3. Metod och etik

Denna studies syfte är att undersöka hur olika former av makt synliggörs i kontakten mellan lärare och föräldrar. Med detta menas inte endast de mer påtagliga formerna av makt som kan tänkas existera i kontakten, såsom genom en aktörs möjlighet att direkt påverka en annan aktör, utan även de underliggande maktstrukturerna som formar själva utrymmet för kontaktens existens och som det idag finns en bristande mängd forskning om. Att bedöma och analysera dessa maktstrukturer innebär en utmaning eftersom den grad av medvetenhet som aktörerna, och i detta fall även intervjupersonerna, har om ämnet kan tänkas ha en betydande påverkan på deras svar. Ämnets natur medför även en annan utmaning – det är svårt, om än omöjligt, att genomföra en direkt mätning av dess helhet. Således har vi fått använda oss av en noga sammanställd kombination av vår insamlade empiri och existerande samhällsvetenskapliga teorier i vårt försök att göra en rättvis analys av ämnet.

I detta avsnitt beskrivs våra val av metoder, urvalet samt utformningen av vårt underlag, och vår analysprocess. Vi diskuterar därefter de etiska frågor och överväganden som togs i beaktning under studiens gång, och hur våra valda tillvägagångssätt kan tänkas ha påverkat resultatets validitet och tillförlitlighet.

3.1 Metod

Mot bakgrund av maktstrukturernas komplexitet valde vi att genomföra en kvalitativ snarare än en kvantitativ undersökning. Detta då en kvalitativ undersökning ger oss större möjligheter att studera ämnet på djupet såväl som att få ta del av olika nyanseringar av lärarnas upplevelser och tankegångar. Det är här värt att notera att kvalitativ data ofta ses med mer misstänksamhet än kvantitativ data eftersom underlaget för detta oftast är mer begränsad och därmed saknar representativitet för den större befolkningen (Troost 2010, s. 34). Detta är något vi tog i beaktning när vi vägde våra alternativ, men vi ansåg att nyanserad data var mer användbart för oss än ett brett underlag och vi valde därför att använda oss av en kvalitativ metod. För att hålla omfattningen av denna uppsats rimlig så valde vi att genomföra fenomenografiska temaintervjuer med lärare som har lång erfarenhet av föräldrakontakt. Vi ansåg att detta skulle ge oss en god grund för vår analys och samtidigt hålla studiens omfång inom de marginaler vi strävade efter.

3.2 Urval

Föräldrakontakt är idag en central del av skolans värld och på högstadieskolor är detta oftast ett ansvar som ligger hos de ämneslärare som även har en mentorsroll. Med detta i åtanke valde vi att intervjua lärare som vid studiens genomförande antingen var aktiva mentorer eller som hade tidigare erfarenhet av detta mentorskap. Av de sex lärare vi intervjuade var fem av dessa aktiva mentorer, och den sjätte hade erfarenhet av mentorskap men hade inte en pågående mentorsroll.

Samtliga lärare jobbade på samma högstadieskola och hade alla jobbat där en längre tid. Detta innebär att vi inte fick en lika bred förståelse som om vi hade intervjuat lärare från flera olika skolenheter, men vi kände att vi i sådana fall hade behövt ha ett betydande antal intervjuer per skola för att kunna göra en användbar jämförelse. Detta hade inte varit genomförbart för denna uppsats, så vi valde därmed att begränsa vår studie till en skola. Detta val gav oss även möjlighet att få en närmare förståelse för den valda skolans geografiska och socioekonomiska profil, något som är önskvärt eftersom vi anser att detta kan ha betydelse för lärarnas upplevelser i deras kontakt med föräldrar. Skolan i fråga är medelstor, och det är den enda högstadieskolan i en mindre tätort omringad av landsbygd. I kommunen som helhet finns det här fem skolor för årskurserna 7-9. Ungefär hälften av eleverna på denna skola har minst en förälder med eftergymnasial utbildning, vilket är lägst av alla skolor i kommunen, och som ligger under riksnivån (SIRIS, 2022). Medelinkomsten likaså utbildningsnivån överlag i området ligger även de under riksnivån (SCB, 2022).

3.3 Intervjuerna

Då vi undersöker ett ämne som i sin natur är väldigt abstrakt så valde vi att genomföra semistrukturerade temaintervjuer. Detta innebär att vi valde att använda oss av ett fåtal men väldigt öppna frågor och att vi därefter anpassade våra följdfrågor efter lärarnas svar. Alla intervjuer centrerade kring samma teman men frågorna vi ställde ämnade att ge lärarna mycket frihet att själva fundera över ämnet. Vi valde denna intervjumetod eftersom vi ansåg att en alltför strukturerad intervju inte skulle låta oss komma åt den nyanseringen som vi tidigare har nämnt. Vidare så har denna öppna struktur en annan fördel för oss – genom att låta lärarnas erfarenheter och tankar styra intervjun så får vi en inblick i hur de själva omedvetet kan tänkas förhålla sig till olika maktstrukturer, något som hade varit

svåråtkomligt med en mer styrd intervju. Som resultat av den valda intervjumetoden varierade frågornas utformning något mellan de olika intervjuerna och följdfrågorna var unika då de grundades i de enskilda lärarnas svar. I bilaga 1 presenteras därmed endast de kärnfrågor som samtliga intervjuer utgick från.

Maktbegreppet var inte uttryckligen nämnt i några av våra frågeställningar, något vi undvek medvetet. Vår motivering till detta var tudelad. Dels så medför själva begreppet *makt* ofta en viss känsla av negativitet, och vi ville inte att detta skulle orsaka något slags obehag, missförstånd, eller skapa någon form av försvarsställning under intervjuerna. Vi ansåg även att det fanns en risk att användningen av begreppet kunde begränsa intervjuernas fokus.

Intervjuerna genomfördes endast av en av skribenterna då vi ämnade att skapa en så avslappnad och trygg miljö som möjligt för de intervjuade lärarna. Alla intervjuer, med ett undantag, skedde fysiskt på den skola som lärarna arbetade på av samma anledning. Den intervju som inte kunde genomföras på plats genomfördes istället genom ett videosamtal. För att säkerställa att lärarnas upplevelser och tankar blev korrekt dokumenterade så valde vi att använda oss av digitala inspelningar av samtliga intervjutillfällen. Två olika inspelningar gjordes samtidigt vid varje intervju för att minimera risken att vi skulle förlora material som resultat av tekniska problem. En inspelning, den huvudsakliga, gjordes med en bärbar dator och extern mikrofon, och den andra gjordes med en mobiltelefon.

Transkriberingen av intervjuerna gjordes av oss själva och skedde i nära anslutning till intervjutillfället. Sammanlagt 141 minuter av material transkriberades, vilket genererade en text på 23 000 ord. I ett försök att bevara sådant som annars tenderar att försvinna i förvandlingen från ljud till text så valde vi att transkribera intervjuerna ordagrant. Vi behöll därmed efter bästa förmåga även den icke-verbala kommunikationen som förekom under intervjuerna, såsom hummanden ("hmm") och pauser ("..."), eftersom vi ansåg att dessa kunde ha betydelse för hur vi senare skulle tolka utsagorna. Transkriberingarna har dock redigerats något i de citat som används för att underlätta för förståelse såväl som läsbarheten i övrigt. Ändringarna berör sådant som upprepningar och större grammatiska fel och har ej påverkat innehållet eller andan av citaten. Orden är lärarnas egna ord.

3.4 Analys

Vi hade en hermeneutisk ingång till tolkningarna av intervjuerna då vi ville skapa en djup helhetsförståelse av lärarnas upplevelser. Vi inledde därför vårt analysarbete med att noggrant läsa igenom transkriberingarna av intervjuerna ett flertal gånger för oss själva för att försäkra oss om att vi båda hade en god enskild förståelse för innehållet. Vi genomförde därefter även kortare analyser på egen hand då detta gav oss möjligheten att själva reflektera över våra tolkningar utan att vi påverkade varandras tankegångar för mycket i dessa första steg. Detta skulle i sin tur underlätta för det kommande analysarbetet eftersom vi kunde ta flera olika perspektiv i beaktning, samt att vi lättare kunde vara kritiska till våran kommande tolkning.

Vi diskuterade tillsammans våra tankar om intervjuerna och identifierade några områden där vi båda såg likheter och skillnader i lärarnas erfarenheter, samt punkter där vi ansåg att maktuttryck och maktstrukturer tycktes uppenbara sig. Detta gav oss en väldigt grov kategorisering som vi därefter kunde använda som grund när vi mer noggrant gick igenom intervjuerna en och en, och diskuterade de olika delarna för sig. Vi lät denna process ta tid då vi ville säkerställa oss om att vi hade tolkat svaren rättvist, och för att ge oss själva gott om tid att upptäcka eventuella biaser samt brister i våra resonemang.

Vår analys utgår ifrån teoribildningen *kritisk teori*, som beskriven av Alvesson och Sköldberg (2017). Denna samhällsvetenskapliga tradition ämnar att kritiskt tolka och ifrågasätta den sociala verkligheten i syfte att befria människor från de underliggande strukturer som de är omedvetet dominerade av. Utmärkande för kritisk teori är dess abstraktionsnivå eftersom den söker djupgående förklaringar i abstrakta system. Fokus blir således inte att förklara enskilda människors beteenden i relation till varandra, utan snarare att förstå själva upphovet till dessa interaktioner genom att undersöka relationen mellan de olika samhälleliga och sociala strukturer som styr dem (Alvesson och Sköldberg, 2017). Den enskilda människans existens blir här alltså satt i relation till samhället som stort. Syftet med denna förståelse är befrielse av människan, något som teoretiker inom denna tradition menar på uppnås just genom kunskap av dessa strukturer och förhållanden. Max Horkheimer, en central figur inom kritisk teori, beskriver själv syftet som "att frigöra människor från de omständigheter som förslavar dem" (1982, s.244). Tanken bakom detta är att det är först genom en medvetenhet om sina egna begränsningar som människan kan uppnå total frihet. (Alvesson & Sköldberg, 2017).

Den meta-teoretiska ingång som präglar kritisk teori har även en påverkan på dess empiriska förhållningssätt. Empiri ses inte här som hela sanningen eller som en direkt källa till kunskap, eftersom dessa endast ses som naturliga inslag inom den större samhällskontexten. Vidare så innebär ett alltför strikt fokus på empirin även att man tvingas hålla sina tankegångar inom de strukturella gränser man ämnar att undersöka. Mot bakgrund till detta frångår kritisk teori till viss del sitt empiriska underlag och lämnar istället mer utrymme för tolkning. En analys baserad på kritisk teori kan således uppfattas som abstrakt och vag. Med detta i åtanke valde vi ändå att använda oss av kritisk teori eftersom vi tror att denna teoribildning kan bidra till en djupare förståelse av förutsättningarna för föräldrakontaktens existens. (Alvesson & Sköldberg, 2017).

3.5 Etiska överväganden

Eftersom studien berör människors personliga uppfattningar är det av stor vikt att ingen information kan kopplas till varken yttare eller subjekt. Alla inspelningar har därmed skett i ett slutet rum utan andra åhörande, och inspelningarna har förvarats på ett USB-minne utan identifierbar metadata för att öka säkerheten samt för att efter datan är använd kunna säkerställa att materialet kan förstöras korrekt. Materialet kommer endast att användas till studiens syfte och vi förhåller oss till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer som beskrivs av Dimenäs (2014).

Vi undvek att uttryckligen nämna maktbegreppet i vår förklaring av studiens syfte för deltagarna eftersom vi ansåg att detta kunde ha en förhindrande effekt på vår datainsamling. Detta är något som diskuterades noggrant innan vi inledde arbetet eftersom vi ansåg att det fanns en risk att detta inskränkte informationskravet. För att kunna känna att vi ärligt beskrev syftet med vår studie utan att direkt beröra *makt* så valde vi därmed istället att beskriva vårt intresse som att belysa lärares upplevelser och erfarenheter i kontakt med föräldrar, och även förtydliga att svaren skulle analyseras ur ett samhällsvetenskapligt perspektiv. Maktstrukturerna och maktuttrycken faller här inom den samhällsvetenskapliga analysen. Detta upplever vi är en sanningsenlig beskrivning samtidigt som den inte riskerar att påverka resultaten.

3.6 Tillförlitlighet och trovärdighet

Under studiens genomförande tog vi hänsyn till vår egna bias i förhållande till lärare och föräldrar. Då vi har en nära koppling till läraryrket så finns det risk att våra tolkningar av materialet påverkas av våra egna upplevelser och uppfattningar. Detta har vi kontinuerligt arbetat med att motverka under studiens genomförande. Vidare så har vi efter bästa förmåga varit noggranna med att inte tillskriva negativa eller positiva värderingar till de olika formerna av makt som vi belyser i analysen, i enlighet med den teoretiska grund vi har valt. Neutralitet kring begreppet makt var av vikt för oss då vi ej ville tillskriva några emotionella värderingar till makt i dess olika former, eller de omnämna grupperna, i analysen, då det hade kunnat omedvetet påverka vårt resultat. Då vi har varit två som tillsammans har analyserat innehållet först separat och därefter tillsammans så har det gett oss möjligheten att vara kritiska gentemot varandra under analysprocessen. Att ha kunnat jämföra våra tankar och tolkningar har även hjälpt oss fram till nya insikter och djupare förståelse.

Gällande teknisk tillförlitlighet så använde vi en extern mikrofon av hög kvalitet för att försäkra oss om att lärarnas svar var så tydliga och lättförståeliga som möjligt. Sammanlagt fanns det fyra tillfällen då enstaka ord var ohörbara i huvudinspelningen. Detta berodde dels på snabbt tal och dialekt, och dels på att mikrofonen vid ena intervjun var vänd ifrån intervjuaren. De flesta av dessa tillfällen klargjordes av back-up inspelningen. De andra kunde klargöras med hjälp av kontext.

Slutligen så har vi valt att hålla de faktiska uppgifterna om skolans geografiska område och socioekonomiska sammansättning vaga. Detta innebär en viss brist på insyn i datans tillförlitlighet, då de inte går att verifiera. Detta var dock ett medvetet val från vår sida eftersom vi ansåg att för specifik data skulle vara ett hot mot konfidentialiteten. Resultatet anser vi är en tillräckligt balanserad kompromiss, där informationen är specifik nog att kunna användas i analysen, men inte så specifik att den kan kopplas till varken skolan eller deltagarna.

3.7 Diskussion

Det finns olika kvalitativa metoder som kan anses lämpliga för att studera maktstrukturer. Bland dessa är observationer, där man som forskare får tillfälle att själv observera olika

beteenden och händelser till skillnad från att fråga om dem; diskursanalys, som innefattar en kritisk granskning av hur människor talar om ett visst fenomen; intervjuer, där man ställer frågor i olika utformningar och dokumenterar svaren; och fokusgrupper, där man låter en mindre grupp sammansatt av demografiskt liknande människor diskutera ett visst tema sinsemellan. Alla dessa metoder har möjlighet att belysa olika aspekter av maktstrukturer, och för att få en så djup och nyanserad förståelse som möjligt så kan flera av dessa användas i samspel med varandra. Om vi hade haft möjligheten att genomföra vår studie under en längre tid hade vi istället genomfört en kombination av intervjuer med lärare och föräldrar, en diskursanalys av aktuella mediedebatter, och beteendeobservationer av lärare och föräldrar under olika kontakttillfällen.

4. Resultat och analys

Lärarna i våra intervjuer upplever att deras skola inte stämmer överens med dagens mediedebatt och forskning om föräldrakontakt. De berättar om påstridiga föräldrar i undantagsfall, och det är dessa undantagsfall vi tar fasta på här för att undersöka den makt som kommer till uttryck i kontakten mellan lärare och förälder.

Vi inleder kapitlet med att presentera vårt empiriska underlag i stora drag och diskuterar de teman som behandlades under samtliga intervjutillfällen. Här riktar vi även vår blick till den maktutövning som ges utrymme i kontakten. I nästa del genomför vi en djupare samhällsanalys av materialet då vi tittar närmare på det osynliga som träder fram i intervjuerna. Det vill säga, de system och strukturer som kontakten mellan föräldrar och lärare är byggd på, och som ligger till grund för de interaktioner vi ser däremellan. Vår analys utgår från samhällsvetenskapliga teorier om samhället med fokus på underliggande maktstrukturer i enlighet med våra frågeställningar.

4.1 Kontaktens utformning

Det är viktigt att ha en god relation med föräldrar, till eleverna man undervisar. Alltså att det ska vara en ömsesidig god kontakt där, tycker jag.

Föräldrakontaktens karaktär som en hörnsten i senmoderna Sveriges utbildningssystem är något som redan i den inledande frågan, "Vad tycker du om föräldrakontakt?", bestyrks av samtliga lärare. Lärarnas tankar om föräldrakontakt kan löst sammanfattas av orden *viktig* och *hjälpfull*, och de är i denna utmärkelse en spegelbild av styrdokumentet som allt mer lyfter fram föräldrakontakten som en central del av läraryrket. De positiva upplevelserna i kontakten som lärarna uttrycker här är representativa för ett genomgående tema i intervjuerna - föräldrakontakten är, allt som allt, något som anses vara positivt.

Anledningar till att föräldrakontakten anses vara viktig varierar, och det är heller inte alla lärare som uttryckligen motiverar denna åsikt. Ett par av lärarna uttrycker att föräldrarna är till hjälp i de fall då eleverna har speciella behov eller unika hemsituationer, eftersom föräldrarna kan bidra med information om eleven som lärarna anser vara värdefull. Här rör

det sig om ett informationsutbyte, där hemmets information underlättar för lärarens relation med eleven såväl som anpassningar i undervisningen. Ett exempel på detta är hur en lärare ibland får information från en elevs förälder gällande elevens diabetes, eftersom det ibland kräver mindre ändringar i elevens schema. Andra tillfällen då föräldrakontakten anses vara värdefull är de fall då hemmet ger eleven mycket stöttning i skolarbetet i hemmiljön. Slutligen så nämner även en av lärarna att föräldrakontakten är ett viktigt verktyg för att hjälpa de elever som upplever svårigheter med skolan:

Vissa föräldrar har man ju mer kontakt med och där är det ju speciellt viktigt att den kontakten blir bra, tycker jag, för de här eleverna som har svårt av olika anledningar. Så det är ju otroligt viktigt. Det blir svårt att få... ja, alltså, man måste ha både föräldrarnas förtroende och elevernas förtroende och vi måste samarbeta kring det här... ja, särskilt elever som har det svårt, tycker jag.

Att en lärare har mer kontakt med föräldrar till elever som har olika typer av svårigheter i skolan, vare sig det handlar om sociala, medicinska eller akademiska svårigheter, verkar stämma överens med övriga lärares utsagor i helhet. De lärare som har mentorskap för klasser med ett högre antal elever som upplever dessa svårigheter rapporterade under intervjuerna en högre grad kontakt med föräldrar, något som nämndes direkt i ett par av intervjuerna då lärarna uttryckte att “[kontakten] beror ju på vilka klasser man har, vilka elever”, samt att “det är alltid någon som det är lite strul kring och man behöver ringa hem lite då och då”.

I de fall då en klass anses fungera väl reflekteras detta i föräldrakontakterna genom en generellt minskad kontaktnivå - när en av lärarna blev tillfrågad om hur föräldrakontakten ser ut när den är bra svarade hen att: “istället blir de ännu mer osynliga, faktiskt”. Föräldrakontakten verkar uppstå, enligt lärarnas utsagor, främst då det finns problem av något slag som behöver hanteras, eller frågor uppstår. När kontakten anses vara god rör den sig istället mer om mindre angelägenheter såsom ledighet och frågor om provdatum.

Ett område som belystes i samtliga intervjuer var frågan om påstridiga föräldrar. Med detta menas någon form av försök till endimensionell maktutövning: föräldrar som på ett eller annat vis har försökt påverka skolverksamheten genom att ha ställt krav på skolan, lärarna eller undervisningen, eller föräldrar som inte har respekterat de beslut som skolan eller en

lärare har fattat. En lärare upplever att detta sker väldigt ofta bland föräldrarna i hens mentorsklass:

Jag har ganska mycket föräldrakontakt av olika slag i den klassen jag har nu, jag har aldrig haft så mycket föräldrakontakt som [där]... och ganska många som är ganska besvärliga på olika sätt. [...] Där är ju en mamma som, så fort det liksom, hon hör något av sin son så ser hon det som någon form av sanning och ringer och skäller ut oss.

Att det finns så mycket föräldrakontakt för just den här läraren attribuerar hen själv till att det finns en större andel elever med svårigheter i klassen. Lärarna tar här ofta kontakt med föräldrarna om diverse saker som sker inom och utanför skolan, vilket kan tänkas sätta föräldrarna i en slags försvarsställning, och därmed leda till konflikt. I detta avseende sticker dock denna lärare ut i hens upplevelser. Gällande frågan om påstridighet bland föräldrar underströk resterande lärare tydligt att detta fenomen är ovanligt på den skola de jobbar på, och att de sällan upplever att några slags krav ställs på dem från föräldrar. Läraren som upplevde svårigheterna uttryckte själv att den kontakt hen har med dessa föräldrar är något unik, och att det inte är något hen har upplevt med tidigare klasser. Faktumet att dessa händelser upplevs som så pass ovanliga - som "undantagsfall" - av lärarna anser vi här vara av vikt att betona, eftersom kommande presentation samt diskussion om dessa annars kan skapa intrycket av att de är mer vanligt förekommande än lärarna rapporterade.

I intervjuerna delade lärarna med sig om olika tillfällen då en eller flera föräldrar hade upplevts som påstridiga eller "jobbiga". En av de mer omnämnda händelserna var att föräldrar har kontaktat lärare med avsikt att höja en elevs betyg, eller för att uttrycka missnöje med ett givet betyg. Specifikt gällande underkända betyg så berättar en av lärarna att föräldrar ibland har varit missnöjda:

Det kan vara att ibland när man har satt betyg på elever som inte har uppnått målen, om man har jobbat ganska intensivt och försökt att få eleven till att göra uppgifterna för att kunna sätta, man har avsatt tid och till prov och omprov och allting sånt där, då kan föräldrar ibland... lägga sig i och tycka att man inte har gjort tillräckligt. Och när man tycker själv att man har vänt ut och in på sig.

Två av lärarna uttrycker om samma ämne att föräldrar ibland har motsatt sig lärarens bedömning att en elev inte har nått upp till vissa kunskapskrav genom att konstatera att “det kan den ju göra hemma”. Föräldern uppvisar genom detta en frustration över att deras egna bild av eleven inte speglas i lärarens omdöme (Erikson, 2009). Om detta var det mest omnämnda på grund av att det har hänt mest eller om det endast är på grund av att det omnämns mycket i media är osäkert. Relevant är dock att en studie har visat att påtryckningar gällande betyg är bland de vanligast förekommande målen för påtryckningar (SCB, 2017). Andra områden där föräldrar har upplevts som svåra gäller tillfällen där föräldrar har tagit illa vid sig när en elev ska genomgå en utredning av någon form, och föräldern har uttryckt misstro om motiven bakom utredningen.

[De agerar] som att skolan vill deras barn illa på något sätt. [...] Tror att om man ska göra en pedagogisk utredning att det är till för och liksom peka på något fel, som... att, ‘barnet är förståndshandikappat’ fick vi höra då, eller att... ja, på något sätt så att det ska straffa barnet och familjen.

Detta, likasåväl lärarnas upplevelser gällande bedömning och upplevelserna av läraren med den “besvärliga” föräldrakontakten, tyder på att föräldrarna i dessa situationer upplever en brist på tillit till lärarens professionella förmågor och motiv, vilket kan skapa ett hinder för lärarens yrkesutövning. Att båda jobbar mot samma mål är något som inte alltid tycks vara uppenbart för föräldrarna, i lärarnas mening, vilket kan tänkas grundas i att föräldrarna och lärarna båda har olika referensramar för eleven och ser situationen från väldigt olika synvinklar (Erikson, 2009). En av lärarna ser det däremot som “en intressekonflikt i någon form”, där förälderns mål och skolans mål ställs emot varandra. Denna möjliga intressekonflikt är något som även synliggörs i andra lärarutsagor. Två stycken rapporterar att det finns tillfällen då föräldrar har missbrukat sjukanmälningar istället för att ansöka om ledighet för eleven. I dessa fall har det rört sig om att de tidigare har ansökt om ledighet men ej blivit beviljade den önskade tiden och har valt att sjukanmäla eleven under perioden istället, eller att de från första början har valt att inte begära ledigt eftersom det ansågs vara onödigt, och att läraren vid ett senare tillfälle har fått reda på detta genom att eleven pratade om det i skolan. Föräldrarna och skolan har här olika synsätt på elevens bästa, vilket leder till bristande kommunikation och, i brist på en bättre term, ett maktspel.

En sista svårighet som tas upp i intervjuerna, som tre av lärarna nämner, gäller klagomål på annan personal. Här får lärarna i sina roller som mentorer ta emot klagomål på deras kollegor, vilket lärarna upplever sätter dem i ett dilemma. Lärarna uttrycker att det kan vara svårt att hitta en bra balans, eftersom de vill uppehålla sin lojalitet mot sina kollegor men ändå visa föräldern att man tar deras åsikter på allvar och "att man liksom kan ta tag i problem".

Dessa påtryckningar, i dess olika former, har haft en negativ påverkan på ett par av lärarna. Läraren med den mer "besvärliga" klassen uttryckte att föräldrakontakten hade påverkat hans hälsa, och att kontakten med just den klassens föräldrar även har orsakat en förändring i hans tankar och åsikter om föräldrakontakt på ett mer generellt plan. En annan lärare uttrycker att påtryckningarna, specifikt gällande bedömning och betygsättning, ibland leder till negativa känslor kopplade till kontakten med föräldrar: "man känner lite... får man kalla det, rädsla. För att nu kommer det ett mejl. Att man ändå inte har gjort tillräckligt. Den känslan, den har man". Föräldrarna har här en viss makt över lärarna genom att deras beteenden har en direkt påverkan på lärarnas välmående vilket i tur kan påverka hur läraren väljer att interagera med föräldrarna, såsom att vara mer benägen att genomföra de förändringar som föräldern kräver. Denna negativa påverkan är dock inget som de övriga lärarna själva har varit med om, och få anser att de är påverkade av föräldrakontakten över huvud taget. Vissa påpekade att föräldrakontakten vid ett par enstaka tillfällen har påverkat deras undervisning, men att detta handlar om ovanliga undantagsfall och inte tillhör det normala. En lärare uttryckte att föräldrakontakten sällan direkt påverkar hans undervisning men att hen gärna tar emot kritik gällande sitt professionella jag när det kommer upp. Detta är dock inget som läraren anser påverkar hans mående.

Föräldrarna är dock inte den enda parten som har möjligheten att påverka eller utöva makt över den andre. Vid ett flertal tillfällen berättar lärarna om situationer där de själva, eller deras kollegor, har formgivit kontakten med föräldrarna. Gällande bemötandet av krav på information från föräldrar berättar en lärare:

Det brukar vi ju få liksom tala om ganska tydligt när man träffas på första utvecklingssamtalet eller första föräldramötet, att liksom man kan inte kräva det av oss. [...] Vi har ju faktiskt ett delat ansvar. Det ligger ju inte bara på skolans ansvar, att det är vi som liksom ska mata hemmet och eleverna med information. De har ett eget

ansvar också. Och det är ju ganska viktigt att trycka på det och säga att det här är ingen serviceinstitution på det sättet, ju. Som eleverna är faktiskt inte våra kunder. De är ju här för att lära sig saker. [...] Då på något vis så lägger man ju något lite grund för ett fortsatt gott samarbete. Det här förväntar vi oss av er, det här kan ni förvänta er av oss.

Läraren ställer här själv tidiga krav på föräldrarna och inleder kontakten med att sätta tydliga gränser för hur föräldrarna bör interagera med skolan. I detta fallet utövar läraren tvådimensionell makt genom att bli en direkt formgivare av kontakten och sätta tonen för hur den kommer att utvecklas framöver.

En lärare beskriver hur ett par kollegor som nyligen tog över en mentorsklass tillsammans har förändrat föräldrakontakten. Klassen i fråga har tidigare upplevt en del problem med eleverna såväl som föräldrarna och kontakten har präglats av en avvaktande känsla från föräldrarna. Sedan de två nya mentorerna tog över klassen så har dock kontakten förändrats, och den intervjuade läraren attribuerar detta till mentorerna: "Det är helt och hållet deras förtjänst. De två lärarna som som har vänt det. För de har gjort någonting som gör att föräldrarna litar på dem". Läraren uttrycker att denna nya tillit från föräldrarna innebär att lärarna har möjlighet att agera gentemot föräldrarna på vis som tidigare hade varit svåra: "De får ett helt annat handlingsutrymme. Helt plötsligt så kan de vara lite mer obekväma och de kan vara mycket, mycket hårdare med vissa grejer [...]. Jag tycker det är ett exempel på att det går att vända någonting som har varit". Genom arbetet mot en god kontakt med föräldrarna, trots svårigheter med eleverna, så har dessa lärare alltså gett en ny form till kontakten och på så vis ökat sina egna möjligheter till påverkan av föräldrarnas agerande. Läraren uttrycker att mentorerna har gjort detta, bland annat, genom att skapa en god kontakt med eleverna i klassen, då elevernas åsikter av sina lärare reflekteras i föräldrarna. Mentorerna har alltså använt sin relation till eleverna som tredimensionell makt - de har lyckats styra föräldrarnas beteende mot ett mer önskvärt sådant genom eleverna och på så vis förhindrat konflikter från att uppstå, då föräldrarnas motiv nu ligger i linje med deras egna.

Som nämns ovan så upplever lärarna att deras upplevelser med påstridighet från föräldrar tillhör det ovanliga. Samtliga lärare berör själva fenomenet med "krävande föräldrar" som idag är mycket omdiskuterat. En lärare drar inte några tydliga paralleller mellan detta

fenomen och sina egna yrkeserfarenheter utan resonerar mer om fenomenet i isolation, där hen menar på att det inte är ett problem som är unikt för skolan. En annan lärare reflekterade över att det är ett relativt nytt fenomen och att hen själv har upplevt den förändringen. Läraren berättade att tilliten till skolan har minskat under hens tid som lärare, vilket i hens mening har lett till ett ökat ifrågasättande bland föräldrar. De övriga fyra lärarna delar inte den här uppfattningen. I samtal om fenomenet erkänner alla dess existens, men de uttrycker att fenomenet inte har uppfattats i deras område. En av lärarna uttrycker att det endast är något som hen har hört talas om:

Föräldrar har jag inte haft så mycket som har påverkat, men jag hörde någon som jobbade på något område där väldigt mycket... mycket så faktiskt. Det var någon skola hon jobbade på. En kollega, en föredetta kollega. Hade mycket föräldrar som tyckte och tänkte. [...] Jag tror det är olika, kan vara olika traditioner på olika områden också. Så jag har faktiskt bara hört talas om detta.

Fenomenet upplevs här som väldigt långt ifrån läraren - något som upplevs som verkligt, men endast för andra personer. En lärare uttrycker liknande känslor när hen explicit säger att hen känner sig "förskonad" från problemet, och "jag har nog haft tur". Samtliga lärare upplever att tilliten till dem bland föräldrarna är stor, och två går så långt som att säga att vissa föräldrarna litar på dem "nästan för mycket ibland". En av lärarna beskriver det som att föräldrarna på skolan överlag är "nöjda" med elevernas utbildning. Det som lärarna upplever som tillit och nöjdhet från föräldrarna är enligt lärarna en av grunderna till att de inte anser att de kan känna igen sig i den pågående mediedebatten - föräldrarna anser helt enkelt inte att de har något att klaga på. Sammantaget leder detta till en upplevelse av att lärarna har en så kallad "god relation" till föräldrarna.

4.2 Maktens villkor

Det finns tre huvudsakliga faktorer som ramar in lärares och föräldrars sociala verklighet. Det första är det faktum att skolan existerar och är normativ. Arenan måste existera och alla barn ska befinna sig där i enlighet med samhällets normer och lagar. Det andra är att kontakten grundar sig i det naturliga mötet i skolan som barn har plikt att befinna sig i. Föräldern har ansvaret för att skolpliktiga barn fullföljer skolgången enligt Skollagen (2010) och är därmed

också bunden till skolan genom sitt barn. För det tredje blir kontakten bunden av styrdokumentet där det tydligt framgår vilket uppdrag läraren har gentemot hemmet: läraren ska fortlöpande förse hemmet med information om elevens skolsituation (Skolverket, 2022). På så vis är kontakten grundad i lagar och styrdokument, och relationen är således instrumentell. Lärares och föräldrars relation är även instrumentell i sin natur då mötet endast sker på grund av ett gemensamt mål. Mötet utgår aldrig från att relationen ska byggas på ömsesidighet och tillit med syfte att förändra och bli något annat. Den är ändamålsenlig och existerar endast inom utrymmet av de bådats intressen och behov. Den binds alltså ihop av underliggande struktur som för parterna samman, och därmed skapas villkoren för relationen på en systemisk nivå.

4.2.1 Kontaktens låsta verklighet

Svaren från lärarna blir stundvis tvetydiga. När kontakten fungerar hörs inte föräldrarna av. Som svar på frågan om vad som händer när föräldrakontakten ser bra ut blir svaret från en lärare att föräldrarna blir "ännu mer osynliga". Är relationen då ömsesidig eller vad är det som gör att relationen egentligen fungerar? Som tidigare nämnt är enligt Giddens (1990) en social relation en process som understöds av öppenhet för varandra för att skapa tillit. Per definition är sociala relationer något som formar människor till något nytt genom samtal, inte att uttrycka sina behov och intressen i syfte att endast tillfredsställa de. I kontakten mellan lärare och förälder sker det ingen förändring av någon av parterna eftersom kontakten är ändamålsenlig. Det ändamålsenliga stärks i interaktionerna som lärarna upplever och berättar om i intervjuerna också av det faktum att kommunikationen är relativt ensidig. Lärarna berättar om undantagsfall när föräldrar kontaktar lärare där det handlar om olika problem som föräldrarna upplever och behöver hantera. Relationen mellan lärare och förälder är således instrumentell i sin natur, föräldern kontaktar endast läraren om föräldern har något behov eller intresse, annars är den osynlig. Relationen kan därför inte heller vara ömsesidig eftersom relationen också är ändamålsenlig, den finns till för elevens kunskapsinhämtning. På ett sätt kan då läraryrket liknas ett serviceyrke där kunden kontaktar företaget om den inte är nöjd med varan och till och med har rätt att anmäla till konsumentverket ifall de anser sig ha blivit lurade. På samma sätt kan en förälder kontakta skolan om sitt barns betyg, utredning eller andra behov och få sina behov och intressen tillfredsställda, om inte så anmäler de till

skolinspektionen. Detta är något som enligt utsago också hänt på vår valda skola, där en lärare berättar om ett tillfälle där en förälder hävdade sin rättighet till individanpassning för sitt barn när det inte fanns tillräckligt med resurser. I det fallet blev skolan anmäld till skolinspektionen. Skolan måste lösa individuella anpassningar på ett eller annat sätt, eftersom alla elever har rätt till extra anpassningar (Skollagen, 2010).

På följdfrågan om föräldrar ber om information i syfte att vara delaktiga berättar en av lärarna att föräldrarna får verktyg och talar om hur skolan arbetar i stora drag, samt att om de är intresserade av vad deras ungdomar gör i skolan så finns det dokumentation att ta del av i Google Classroom. Google Classroom fungerar som envägskommunikation mellan lärare och föräldrar, då funktionen med Google Classroom egentligen är avsedd för att kommunicera och ge information och uppgifter till eleverna. Lärarna på skolan arbetar ständigt med att uppfylla styrdokumentens föreskrifter, om än inte endast för professionens skull, utan också för att undvika onödiga samtal och konflikter. I mångt och mycket handlar detta ständiga informationsflöde i endast en riktning om att upprätthålla en nöjdhet hos mottagaren. Vad lärarna menar med att föräldrakontakten fungerar bra tyder möjligtvis på att föräldrarna är nöjda med den nuvarande informationsmängden som delges de snarare än att kontakten befinner sig i någon form av jämvikt. Relationen uppfyller alltså det största kravet för att uppnå en instrumentell relation, den finns för att uppfylla båda parter intressen och behov. Den är låst i detta tillstånd av underliggande samhällssystem och maktstrukturer.

4.2.2 Föräldrakontaktens dualitet

Lärarna från våra intervjuer uttrycker många positiva upplevelser med kontakten med föräldrar. Alla frågade lärare menar att kontakten med föräldrar är viktig. För vem den är viktig framgår inte alltid explicit, utan att den är viktig är en spontan respons på frågan "vad tycker du om föräldrakontakt?" för att sedan vidareutveckla svaret från att läraren ska kunna ha barnen med sig eller att de får information angående eleverna från föräldrar som är värdefull. Svaren blir i närmaste laget ytliga, utan vidare reflektion kring varför föräldrarna behövs. Varför lärarna svarar på sådant vis kan förklaras genom brist på utbildning inom föräldrahantering, som en lärare i intervjuerna antyder som svar på vad hen tycker om föräldrakontakt: "Eh jag, skulle önskat att man pratade mer om det, för att det är ganska svårt ibland..." och fortsätter senare som svar på frågan om lärarna talar om föräldrakontakt i

lärarrummet. Här talar läraren specifikt gällande konflikter med föräldrar: “[...] och vi har ingen utbildning i det. Vem har en utbildning i att ha en föräldrakontakt? Det tror jag aldrig jag pratade om på min lärarutbildning [småkrattar] i alla fall”. Det finns en anledning att tro att det som läraren talar om är till viss del del av problemet. SCB (2017) utförde en undersökning om lärare som byter yrke och vad som skulle kunna få de att komma tillbaka till yrket igen. Fyra av tio lärare ansåg att bristen på stöd att hantera konflikter eller svåra situationer med föräldrar och elever bidrog till stor del eller helt att de lämnat uppdraget som lärare. Här syns ett tydligt dilemma med att bjuda in föräldrar i skolverksamheten. Alla system kommer med konsekvenser av olika slag. I kontakten med föräldrar, som med all kontakt mellan människor, finns det risk för konflikter. Det finns däremot inga verktyg för lärarna att hantera konflikterna i en skolkontext, åtminstone inga som är obligatoriska att tillgodogöra sig under utbildningen. Systemiskt är läraren låst i en maktstruktur, underordnad föräldern, utelämnad i sin ensamhet. Det är därför inte förvånande varför lärare lämnar uppdraget under dessa strukturella företeelser.

Konflikthantering är en väldigt liten del av lärarutbildningen, om den ens finns, eftersom den är frivillig. 2009 lämnades en motion till Riksdagen om att konflikthantering skulle bli en obligatorisk del av lärarutbildningen men gick inte genom. Möjligtvis skulle det ge lärarna ett verktyg för att hantera yrkesvardagen bättre och färre lärare skulle lämna arbetet till följd av påfrestande konflikter eller svåra situationer. Kanske borde frågan om föräldrar över huvudet taget ska ha rätt till inflytande i skolan aktualiseras, då läraren ur ett maktperspektiv underordnas föräldern strukturellt i den tredje dimensionen som beskriven av Lukes (2008), där läraren systemiskt är låst till att tillfredsställa föräldern. Föräldrar har också en makt i det faktum att den är fränkopplad ett bundet avtal med skolan, så som läraren är i form av en anställning. När läraren tillfredsställer föräldrarnas behov och intressen behöver inte vederbörande, i värsta fall, publicera negativa inlägg i sociala medier om läraren, vilket är en uttrycklig endimensionell maktutövning, för att ta ut sina frustrationer som sker inom kontakten. I kontrast mot läraren vore det oprofessionellt och i alla högsta grad olämpligt att ens föreslå en sådan sak bara inför sina kollegor i lärarrummet. Detta är ett symptom av marknadsskolan och det fria skolvalet, där föräldrar relativt enkelt kan byta skola om den är missnöjd med den. Här finns ytterligare ett incitament för läraren att tillfredsställa föräldrarnas behov, i syfte att vara lojal mot rektor och organisation, eftersom elevantal är kopplat till

skolans budget där varje elev representerar en fast summa pengar (Skollagen, 2010). Kort sagt vill läraren behålla elevantalet i sitt klassrum så att läraren också kan gå till jobbet nästa dag.

4.2.3 Klassamhällets betydelse

Tre av lärarna föreslår att anledningen till att de inte upplever påstridiga föräldrar i någon större utsträckning är avsaknaden av konkurrens i kommunen där en av lärarna pekar specifikt på friskolor:

... men vi har ju inte så mycket friskolor och marknadsskolor här, så att vi är kanske lite förskonade från det. För en del tror att... [...] ja, i alla fall vad man har läst om i media om att det är där de besvärliga föräldrarna är [skratt], liksom lite så, att man man kräver saker ifrån skolan, alltså, så där. Här är vi kunder, liksom, elever och föräldrar, nu får ni ju leverera här så att de får bra betyg.

Så skulle det möjligtvis kunna vara - finns inga andra skolor i närheten finns det ingen anledning att använda det som ett hot. Det stämmer att det är ett högre antal elever på friskolor i centralorter (Skolverkets jämförelsetal, 2021), som läraren antyder. Det förutsätter förstås att där finns friskolor över huvud taget. Betyder detta att föräldrar har färre tillvägagångssätt att vara påstridiga? Att där finns friskolor eller inte är troligtvis ingen faktor, eftersom där finns mer än en grundskola i kommunen där skolan ligger. Hemmet tar troligtvis inte hänsyn till vem som är huvudman för skolan så länge de är nöjda med skolan, för då är föräldern osynlig, som en lärare från intervjuerna tidigare påpekat. En rapport från Skolverket (2003) visar att valfriheten nyttjas i högre grad av de som i första hand är välutbildade och bor i storstäder, stora städer och förortskommuner. Kommunen där skolan ligger har ett större antal människor utan högre utbildning än med, om det finns någon korrelation som går att se skulle det isåfall vara den. Att det är en klassfråga är troligtvis ett mer rimligt antagande än avsaknaden av konkurrens, eftersom förklaringen som lärarna anger i intervjuerna inte stämmer överens med verkligheten.

5. Diskussion och slutsats

I vår analys har vi tittat på flera strukturer som ger upphov till maktuttryck i kontakten som sker mellan lärare och förälder. Om vi ska finna någon form av slutsats landar vi någonstans i att samhällseliga förändringar och fenomen som individualisering och instrumentalisering de senaste två decennierna har gjort att närvaron av föräldrakontakten i svensk skola handlar mindre om att syftet är lärandemotiverat enligt styrdokumentet, och mer om att det är en strukturell effekt av samhällsförändringarna. Om föräldrakontakten någonsin inneburit en social relation kan vi inte slå fast i, men vi kan däremot se tydliga tendenser att relationen är instrumentell i dagens samhälle. Frågan är om den behöver vara mer än så, eftersom kontakten också kommer med sidoeffekter som stress, utbrändhet och dokumentationsbörda. Dessa sidoeffekter bidrar till lärarbristen som Sverige lider av som nation.

Någonstans bör frågan om hur mycket föräldrakontakten också tar bort från lärarens tid ställas. Även om det handlar om korta samtal, sms eller mejl så blir ett fåtal tillfällen, över en längre tid, också mycket tid. Skolverkets argument för föräldrakontakten är kunskapsinhämtning, men om tiden föräldrakontakten tar hade istället lagts på att planera god och genomtänkt undervisning hade kanske det senare vägt upp mer för elevernas kunskapsinhämtning. Troligtvis hade föräldrakontakten sett annorlunda ut utan den strukturella styrningen eftersom dess villkor förändras, men i vilken grad är svårt att säga eftersom kontakten fortfarande är bunden till arenan och kan heller aldrig bortse från rådande samhällsklimat.

Att lärarna upplever en känsla av att föräldrakontakten är god vill vi inte med detta arbete ta ifrån dem. Istället vill vi, om möjligt, påminna lärare om att stanna upp och reflektera över sin profession och hur den går att förbättra på ett sätt som är otänkbart på grund av samhällseliga normer. Om kontakten med föräldrar endast tjänar syftet att upprätthålla föräldrarnas behov och intresse för att behålla elevantal är det nog dags att börja reformera systemet eftersom syftet frångått det ursprungliga syftet att vara lärandemotiverat.

5.1 Framtida forskning

Eftersom vår undersökning är begränsad till en skola kan vi inte ta i beaktning hur vissa faktorer, såsom de socioekonomiska förutsättningarna i skolans närområde eller skolans arbetssätt, påverkar kontaktens utformning. En större kartläggning av föräldrakontakten i fler skolor där dessa skillnader tas med i beräkningen hade varit fördelaktig då resultaten hade varit mer representativa för landets skolor i helhet, och hade gett utrymme för en djupare och mer omfattande makt- och samhällsanalys. Det kan även tänkas vara av intresse att genom naturalistisk observation följa lärares och föräldrars interaktioner under en längre period då detta hade gett möjlighet att upptäcka aspekter av kontakten som lärarna själva inte uppmärksammar eller är medvetna om.

Gällande föräldrakontaktens betydelse för elevernas kunskapsinhämtning och utbildning i helhet så hade det varit fördelaktigt att rikta blicken utanför landets gränser och jämfört Sveriges arbetssätt kring föräldrakontakt med andra länders arbetssätt. Särskilt de länder där föräldrakontakten är minimal hade varit betydelsefulla att undersöka. I kontrast mot Frankrike som inte tillåter föräldrar att sätta sin fot på skolans område är Sverige en ytterlighet som aktivt bjuder in för samtal och inflytande (Skolverket, 2022). Skolverket (2014) menar på att god föräldrakontakt är fördelaktig för elevers kunskapsinhämtning, men PISA-resultat från 2018 säger oss något annat då Sverige och Frankrike där presterade jämförbart trots väldigt skilda arbetssätt kring föräldrakontakt. Med detta i åtanke hade det varit av intresse att få en bättre förståelse för hur lärare i skolor utan föräldrakontakt arbetar för att främja elevernas kunskapsinhämtning.

Våra förslag på framtida forskningsfrågor blir således:

- Hur ser föräldrakontakten ut i andra skolor i Sverige?
- Hur arbetar lärare i Frankrike med att främja elevernas kunskapsinhämtning?
- Hur skiljer sig Frankrikes lärares arbete i jämförelse med Sverige?

Referenser

- Alvesson, M. och Sköldberg, K. 2017. *Tolkning och reflektion*. Uppl. 3.1.
Lund: Studentlitteratur.
- Andersson, I., 2003. *Föräldrars möte med skolan*. Stockholm: Lärarhögsk.
- Andersson, I., 2004. *Lyssna på föräldrarna*. Stockholm: HLS förlag
- Bauman, Z., 2007. *Konsumtionsliv*. Översatt av S.-E. Torhell. Göteborg: Daidalos.
- Bouakaz, L., 2007. *Parental involvement in school: what hinders and what promotes parental involvement in an urban school*. Doktorsavhandling. Institution lärarutbildningen vid Malmö högskola. Lunds universitet.
- Harju, A. och Tallberg Broman, I., 2013. *Föräldrar, förskola och skola*.
Lund: Studentlitteratur.
- Dimenäs, J., 2014. *Lära till lärare*. Stockholm: Liber.
- Enö, M., & Bjurnemark, L., 2010. *Att lägga mosaik*. Malmö: FoU Malmö/utbildning,
Avdelning barn och ungdom, Malmö stad.
- Erikson, L., 2009. *Lärares kontakter och samverkan med föräldrar*.
Örebro: Pedagogiska institutionen.
- Giddens, A., 1990. *Modernitetens följder*. Översatt av J. Retzlaff Lund: Studentlitteratur.

- Gustavsson, P. 2014. "Samhällskunskapsämnets kris". I Persson, Anders & Johansson, Roger (red.). *Vetenskapliga perspektiv på lärande, undervisning och utbildning i olika institutionella sammanhang. – utbildningsvetenskaplig forskning vid Lunds universitet*. Lunds universitet: Institutionen för utbildningsvetenskap.
- Hoover-Dempsey, Kathleen V. och Howard, M. Sandler. 1995: *Parental Involvement in Children's Education: Why Does It Make a Difference?* Teachers College Record.
- Horkheimer, M., 1982. *Critical theory: Selected essays*. New York: Continuum.
- Jonsdottir, F. och Nyberg, E. i Harju, A. och Tallberg Broman, I., 2013. *Föräldrar, förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Jämförelsetal. 2021. *Andel elever i fristående skolenheter*. [databas]. <https://jmftal.artisan.se/>
- Kaliber. 2013. *Hot, våld och föräldrar som går över gränsen*. [radioprogram]. Sveriges radio. Sön, 19 maj. <https://sverigesradio.se/avsnitt/194140?programid=1316>
- Lukes, S. 2008. *Maktens ansikten*. Översatt av H. Gundenäs. Göteborg: Daidalos.
- Lundgren, U. P., Säljö, R. och Liberg, C., 2020. *Lärande, skola, bildning*. Stockholm: Natur & Kultur
- Lärarnas Riksförbund. 2016. *Föräldrarnas påverkan på undervisningen*.
<https://www.lr.se/download/18.2c5a365d1645ac11059e0a5/1559028168494/PM%20-%20F%C3%B6r%C3%A4ldrarnas%20p%C3%A5verkan%20p%C3%A5%20undervisningen.pdf>
- Läraryrket. 2019. *Dokumentationsbördan, ett arbetsmiljöproblem för lärare*.
https://res.cloudinary.com/lararforbundet/image/upload/v1574340911/8e8d662372b36d077cb24099ef2b9a08/LFT1445_Dokumentationsbordan_191112.pdf
- Motion 2009/10:Ub431. *Konflikthantering i lärarutbildningen*.

Rothstein, B., 2010. *Vad bör staten göra?: Om välfärdsstatens moraliska och politiska logik*. Stockholm: SNS förlag.

SCB. 2017. *Lärare utanför yrket*. Statistiska centralbyrån [online]
https://www.scb.se/contentassets/121ea989f1614ddd991b687b631edec5/uf0549_2016a01_br_a40br1702.pdf

SCB. 2022. *Djupdykning i statistik om sveriges kommuner*. Statistiska centralbyrån [online]
www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/djupdykning-i-statistik-om-sveriges-kommuner/

SFS 2010:800. *Skollag*.

SIRIS. 2022. *Grundskolan - Elevstatistik*. Skolverket [online]
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokA>

Skolverket. 2000. *Deliberativa samtal som värdegrund - historiska perspektiv och förutsättningar*. Stockholm: Skolverket [online]
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a653e33/1553957135235/pdf752.pdf>

Skolverket. 2003. *Valfrihet och dess effekter inom skolområdet*. [online]
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a654c75/1553958039582/pdf1155.pdf>

Skolverket (2014). *Skolan och hemmet – exempel och forskning om lärares samarbete med elevernas vårdnadshavare*. Stockholm: Fritzes. [online]
<https://www.skolverket.se/getFile?file=3378>

Skolverket. 2022. *Läroplan för grundskolan, Förskoleklassen och fritidshemmet – LGR 22*. Stockholm: Skolverket.

- Skolvärlden. 2016. "*Jobbiga föräldrar*" - ett nytt riskområde. [online]
<https://skolvarlden.se/artiklar/jobbiga-foraldrar-ett-nytt-riskomrade>
- Skolvärlden. 2020. *Föräldrar använder status som påtryckningsmedel*. [online]
<https://skolvarlden.se/artiklar/foraldrar-anvander-hog-status-som-patryckningsmedel>
- Skolöverstyrelsen. 1969. *Läroplan för grundskolan – LGR 69*. Okänd: Utbildningsförlaget.
- Tallberg Broman, I. i Harju, A. och Tallberg Broman, I., 2013. *Föräldrar, förskola och skola*.
Lund: Studentlitteratur.
- Tallberg Broman, I. och Holmberg, L., 2007. *Läraryrke i förändring*.
Malmö: Lärarutbildningen.
- Trost, J., 2010. *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

Bilaga 1

- 1) Vad tycker du om föräldrakontakt?
- 2) Upplever du att relationen har förändrats mellan skola och hem sedan du började i yrket?
- 3) Hur påverkar föräldrakontakten ditt arbete?
- 4) Upplever du en skillnad på kontakt med vårdnadshavare från olika socioekonomiska förhållanden?
- 5) Känner du igen dig i den pågående mediedebatten om föräldrakontakt?
- 6) Varför tror du att föräldrakontakten ser ut som den gör idag?